

NAFARROAKO GOBERNUAK INTERES KULTURALEKO ONDARE IZENDATU DU ARTELANA

Aralarko erretaulak babes legal handiena izango du

Aralarko San Migeleko erretaulak legeak eskaintzen duen babesik handiena izango du aurrerantzean, Nafarroako Gobernuak interes kultureko ondare izendatu baitzuen asteleheneko bilkuran. Erretaula Europako esmalte lanik gorenetakoa da.

Alberto Barandiaran / Iruñea

ORAINTSU arte, interes kultureko ondare izendapen hau, gehien-gehienetan, eraikin eta ondare higiezinekin egin izan da, baina berriki egin zaio neurri honi errekurtsioa, mota honetako lan artistikoek —hau da, artelane— babes legal zabalena ematen duen izaera ere eskura izan zezaten. Hemendik aurrera, horrela, lan honen kontserbaziorako, berritzaile eta mantenimendurako inbertsioek erraztasunak izango dituzte eta, adibidez, baimen berezia beharko da atzerrian-edo erakutsi nahi baldin bada. Aralarko San Migeleko erretaularen kasuan, mesedegaria izan daiteke izendapena, elizak konponketa asko eta handien behar gorria duelako aspalitik. Itaxur eta matxura ugari daude abside ondoko sabaian eta paretetan, eta joan den udazkenean, egunkari honetan, Inozentzio Aierbe bertako apaizak salatu zuen jendaurrean Administrazioaren eta Artzapezpikutzaren utzikeria.

Erretaula Euskal Herriko artelanik garrantzitsuenetakoa da. 1175-1185 bitartean egin, adituak ez dira ados jarri jatorria zehaztean, batzuek Burgosko (Espainia) Santo Domingo de Silosko eskolako dela diote eta beste batzuek Limogesko (Frantzia) eragina ikusten dute. Gaur egun elizako pieza nagusian dagoen lan honen historiak 1979. urtean du mugarririk, Erik Belgikarrak, lapur famatuak, zuzendutako nazioarteko banda batek erretaularen esmalte guztiak lapurtu zituenen. 1981ean erreuperatu ziren gehienak, Parisen hasieran, Italian gero, eta azken pieza Ganten, baina goiko aldeko bi medailoi eta urrezko zati batzuk egun arte ez dira berreskuratu. Piezak beren tokian jarri ondoren polemika piztu zen Aralarren egon behar zuela pentsatu zutenen artean eta, segurtasun neurriak zirela-eta, Nafarroako Museoa utzi nahi zutenen artean, baina azkenean, 1991n, San Migeleko elizara itzuli zen eta bertan da gerotzik.

Aberastasun handiko irudia

Lan hau oso dokumentatua dago historian, eta ikerketa asko egin dira bere jatorria eta ezaugarriak zehazteko. Bi metro da luze eta altuera 1,14koa du. Oinarria pago-zurez egin dago oso-osorik, 1765ean egindako berritzaile lanetan erantsi zitzaion haritzeko enbor bat izan ezik, eta oinarri honen gainean urrezko estaldura duten kobrezko plantxa zenbait daude, kanpoko irudia osatzen dutenak:

Erretaulan ageri diren hiru apostoluren irudiak.

erdialdean mandorla handi bat, obalatua, eta inguruan hamabi erdi-puntuko arku. Horiek bantzeko dorre, kapitela eta tenpleteak daude, zeruko Jerusalem irudia hartzen dutenak.

Erdialdeko mandorlan dago lanaren irudi garrantzitsua: Ama Birjina haurra altzoan duela. Inguruan daude Tetramorfosen lau irudiak, horietako bat San Mateo buruzkoa eta erdi-puntuko arkuetan, goiko aldean, sei apostolu daude, mandorlatik gertuen dagoena San Pedro. Behoko aldean, alde batean daude hiru errege magoak, soin aberats eta ederrak daramatzatenak, eta beste aldean interpretazio asko.

sortu duten bete hiru irudi. Lehena muino edo hodei baten gainean dagoen aingerua da, eta aditu batzuen ustez San Migel izango litzateke. Beste batzuek diote San Gabriel dela, Jaunaren Gizakundea adierazten. Bigarren irudia Ama Birjina litzateke, eta hirugarrena da korapilatsua. Oparo jantzita dago, buruan kasket bat darama eta eskuan zetroa. Badirudi erregea dela —erretaula diruz ordaindu zuen erregea akaso—. Esmalteetan urdina da nagusi, ñabardura askorekin, eta badira berdea, beltza, txuria eta are gorria ere. Tarteetan harribitxi erdipreziatu biribil edo oboideak daude.

Kronologiari dagokionez, gaur egun aski onartua da Gauthier historialari frantziarrak emaniko data —1175 eta 1185 bitarte—, baina izan dira arte historialarien arteko polemikak ere. Pedro Madrazakoak 1028koa dela esan zuen, eta M. Arigitak, 1904an argitaratutako liburuxkan, VI. mendekoa zela adierazi zuen. XVIII. mendean Jose Jiraukoa zilagileak egin zuen zaharberrietan pieza guztiak desmuntatu, garbitu eta berriro jarri ziren beren tokian, lehen bezala. Gaur egun kristalezko babesa dauka, eta horretaz gain hezetanaren kontrako mekanismo batez ere babestuta dago.

Orreagako Ama Birjina eta xakea ere bai

ORREAGAKO Ama Birjina irudia eta Karlo-magnoren xake taula babes kultureko ondare izendatzea proposatu du Nafarroako Gobernuak, Javier Markotegi Hezkuntza eta Kultura kontseilariak emandako agindua foraletan. Orreagako Ama Birjina XIV. mendeko irudia da, eta Tolosan (Frantzia) egin da. Zedro-zurezkoa, gainean du zilarrezko txapa, eskuak eta begitarteak soilik erakusten dituena. Tunika luze eta zabala dauka,

bularraldean ederturik eta gerria estutzen duen apaingarri batekin. Gainean kapa bat dauka, eta buruan estalki motz bat. Haurrari bakarrik soslaia ikusten zaio, eta eskubiko besoa amaren bularraldean du pausatuturik, eta ezkerrekoaren esferatik bati eusten dio.

Orreagako kolegiatako museoan dagoen Karlo-magnoren xake taula, bestalde, Montpellierko tailerrean egin da, eta XIV. mendean bigarren erdialdekoa

da. 47x57 zentimetroko neurria du eta, zurezko oinarriaren gainean, urreztutako zilarrak betetzen du dena, esmalte eta beira ere duela. Lana errektangulu zabal bat da, zazpi ilara etzanekoak dituen. Gainean daude harrizko kristalez estaliriko 32 lauki, eta denek dute oihalez bildutako hainbat erlikia, bakoitza bere etiketarekin. Lauki hauek guztiak grabatuta eta esmaltatuta dauden zilarrezko errektanguluek bereizten dituzte, eta,

markoan zehar barreiatuta dauden beste laukiekin batera, 51 irudiko multzoa osatzen dute. Esmalteen koloreak urdina, berdea, laranja eta moreak dira.

Mendean zehar pentsatu zen erlikia kutxa hau izan zela enperadorearen oparia, baina badirudi kolegiola-izaren enkargua izan zela, bertan zenbait harribitxi biltzeko. Aralarko erretaularen ondorengo Nafarroako esmalterik garrantzitsua da. X

Luis Pareten koadro bat Bilboko Arte Ederretako Museora bideratu du BBV

■ 'Vista del Arenal de Bilbao' bilduma pribatu batean egon da orain arte

Erredakzioa / Bilbo

BANCO BILBAO VIZCAYA (BBV) finantza erakundeak 80 milioi pezeta (3,2 milioi libera inguru) ordaindu ditu Luis Paret y Alcazar artistaren *Vista del Arenal de Bilbao* koadroagatik. Margolari madrildarra 1783. urtean pintatu zuen lan hau, Euskal Herrian deserriratu egon zen garaian. Bilboko hainbat bilduma pribatuetan izan da koadro hau mende honen erdira arte edo. Ondoren Bartzelonako pertsona batek erosi zuen eta bilduma horretan egon da orain arte.

Vista del Arenal de Bilbao koadroa 1991n ikusgai egon zen Bilboko Arte Ederretako Museoan, jabeak Pareti buruzko erakusketa baterako utzi baitzuen. BBV finantza erakundeak harekin negoziatu du erosketa, ondoren koadroa Bizkaiko Diputazioaren esku uzteko.

Rococo estiloko pintore garrantzitsuenetakoa da Paret, eta Bilboko Arte Ederretako Museoak badauka haren beste lan bat, *Escena de aldeanos* eta *Vista de Fuenterrabía* izeneko biek osatzen duten koadro bakarra, alegia. X

Ekaina arte ez da izango Gasteizko Arte Ederretako Museoa handitzeko planik

Erredakzioa / Gasteiz

GASTEIZKO Arte Ederretako Museoa handitzeko plana ez da aurtengo ekainera arte amaiturik izango, Arabako Foru Aldundiko Kultura Sailak jakinarazi duenez. Ez dago oraindik Gasteizko Arte Garaikideko Museoa non kokatuko den zehazterik, baina Armentia eta Zabalgana aipatu ditu aukera nagusitzat Mikel Mintegi Kultura diputatuak, eta Arte Ederretako Museoaren atzealdean egitea baztertuta dago.

Arte Ederretako Museoa nola handitu eta Arte Garaikideko Museoa non eraiki erabaki ahal izateko, Mikel Mintegi eta Julio Herrero Hirigintza eta Arkitektura diputatua Galizian izan dira oraindik orain, eta martxora bitartean Madril, Badajoz, Bartzelona eta Europako hiriren bat bisitatuko dituzte, dituzten ideiak hiri horietan ikusitako museo eta arte zentroen eza-gutzarekin kontrastatu ahal izateko.

Erakusketa aretoak ezezik, dantza eta musika zentroak ere hartuko ditu bere baitan Gasteizko Arte Garaikideko Museoak. X